

Бордюк Л. В.,
НУ "Львівська політехніка"

ІДЕОЛОГІЧНИЙ АСПЕКТ КОНЦЕПТУ ПОЗИТИВНОГО МИСЛЕННЯ В АМЕРИКАНСЬКІЙ ЛІНГВОКУЛЬТУРІ

Стаття присвячена розгляду концепту позитивного мислення в сучасній американській лінгвокультурі крізь призму ідеологічного дискурсу. Аналіз проведено у трьох вимірах: когнітивному, суспільному та дискурсивному.

Ключові слова: американська культура, позитивне мислення, ідеологія, дискурс.

Статья посвящена рассмотрению концепта позитивного мышления в современной американской лингвокультуре сквозь призму идеологического дискурса. Анализ проводился в трех измерениях: когнитивном, общественном и дискурсивном.

Ключевые слова: американская культура, позитивное мышление, идеология, дискурс.

The article deals with the study of the concept of positive thinking in modern American culture through the prism of ideological discourse. The analysis has been carried out in three dimensions: cognitive, social, and discursive.

Key words: American culture, positive thinking, ideology, discourse.

Один із напрямків сучасної антропоцентричної парадигми пов'язаний із міждисциплінарним питанням загальної культурної репрезентації суспільства через мову та дискурс. Для аналізу культурно зумовлених моделей вербальної поведінки релевантними є теоретичні основи, закладені Гердером Дж., Гумбольдтом К., та розроблені у гіпотезі Сапіра-Уорфа, що передбачають глибокий зв'язок мови, свідомості та загальної культури мовної спільноти. У такому ракурсі метою нашої статті є дослідження концепту позитивного мислення як поширеної ідеології, системи переконань (*beliefs*) та когнітивний сценарій (*script*) американської культури.

Отже, ключовими поняттями у статті є сучасна американська культура та ідеологія. Визначальною для даного дослідження є теза Дейка Т. про те, що ідеології є фундаментальними переконаннями, що їх поділяють члени соціальної групи, частина суспільства або його більшість. Керуючись певною ідеологією як системою спільних, загально прийнятих ідей (*socially shared ideas*), члени соціальної групи та значної частини суспільства інтерпретують події і визначають свою соціальну поведінку [1, с. 6-9].

Позитивне мислення трактують як ментальне ставлення, спрямоване на думки, слова та образи, що сприяють щастю, оптимізму, здоров'ю, радості та успішному завершенню будь-якої дії та ситуації. Зрозуміло, що не усі люди, які живуть у багатокультурній Америці, поділяють концепцію позитивного мислення. Проте воно набуло популярності і стало американською переважаючою емоційною ідеологією, соціально очікуваною та прийнятною поведінкою [2]. Якщо культуру, у широкому розумінні, розглядати як запрограмовану модель колективної поведінки, позитивне мислення можна вважати американським "культурним сценарієм" за термінологією А. Вежбіцької. Позитивне мислення охрестили американською національною гордістю, міжнародною репутацією та власним іміджем, культом, квінтесенцією американської діяльності, щасливою рисою американської особистості, американським офіційним переконанням, ментальною аурую тощо. Іншими словами, воно вважається домінуючим, майже нормативним культурним ставленням у різноманітних сферах (повсякденному житті, академічному, професійному та діловому оточеннях).

Події найновішої історії Сполучених Штатів Америки яскраво і переконливо свідчать про те, що у концептосфері американської культури саме культурі з малої літери ("small c"), що охоплює спосіб життя, цінності, ставлення та переконання, а не "Культурі з великої літери" ("capital C"), яка представлена видатними пам'ятками та творами мистецтва, належить визначальна роль у формуванні національної ментальності як способу світосприйняття. Дата 11-го вересня 2001р. (09/11/2001) стала одночасно фатальною і знаковою для американської нації. Безпрецедентна атака на всесвітньо відомі вежі-близнюки у Нью-Йорку, своєрідний символ економічного процвітання США, була замахом не лише на будівлі-хмарочоси, але, перш за все, на ідеали американської нації. Як згодом виявилось, трагічні події, що зруйнували один із символів Америки та призвели до загибелі тисяч людей, не змогли деморалізувати, а, навпаки, згуртували та морально зміцнили націю. У ті трагічні дні у США Інтернетом поширили лист-звернення до терористів. Його риторика, стилістика та зокрема вдало використаний і ритмічно повторюваний прийом антитези створили особливу жорстку тональність, щоб переконливо і різко заявити терористам, представникам не просто іншої, а чужої культури, чому вони не змогли Америки і ніколи її не здолають. Наведемо повний текст того листа, виділивши у ньому лексико-семантичні одиниці, визначальні для розуміння американської культури як чітко сформованої суспільної практики, ідеології, що, на думку Дейка Т., завжди асоціюється з певною суспільною ідеєю.

LETTER TO THE TERRORISTS WHO STRUCK AMERICA

Well, you hit the World Trade Center, but you missed America.

You hit the Pentagon, but you missed America. You used helpless American bodies, to take out other American bodies, but like a poor marksman, you STILL missed America. Why? Because of something you guys will never understand.

America isn't about a building or two. Not about financial centers. Not about military centers, America isn't about a place. America isn't about a bunch of bodies. America is about an I D E A. An idea that you can go someplace where you can earn as much as you can figure out how to, live for the most part, like you envisioned living, and pursue H A P P I N E S S. (No guarantee that you'll reach it, but you can sure try!)

Go ahead and whine your terrorist whine, and chant your terrorist litany: "If cannot see my point, then feel my pain". This concept is alien to Americans. We live in the country where we don't have to see your point. But you're free to have

one. We don't have to listen to your speech. But you're free to say one. Don't know where you got the strange idea that everyone has to agree with you.

There's a **spirit** that tends to take over people who come to this country, looking for OPPORTUNITY, looking for LIBERTY, looking for FREEDOM even if they misuse it. You guys seem to be incapable of understanding that **we don't live in America. America lives in US!** American spirit is what it's called. And killing a few thousands of us, or a few millions of us, won't change it.

Most of the time it's a **pretty happy-go-lucky kind of spirit**. Until we're crossed in a cowardly manner, then it becomes an entirely different kind of Spirit. Wait until you see what we do with that **spirit**, this time. Sleep tight if you can. We're coming.

Отже, Америка – це не лише географія (*America is not about a place*). Як стверджують автори листа-звернення, не вони живуть в Америці, а Америка – як ідея (*idea*), як мрія – живе в них. Поціливши у вежі Всесвітнього торговельного центру, терористи не влучили в Америку (*missed America*). Бо вони не можуть збагнути, що Америка – це щось значно важливіше та величніше. Це цінності, які сповідує американська нація, а саме: *liberty* (свобода), *freedom* (свобода/незалежність), *opportunity* (рівні можливості для кожного) та *pursuing happiness* (прагнення до щастя). Однак квінтесенцією цього звернення є три ключові слова: ідея (*idea*), дух (*spirit*) та американський дух (*American spirit*). Саме вони формують ідеологію американської культури у широкому розумінні. Логічний висновок, до якого підводять автори листа, полягає у тому, що американська ідея суспільного устрою та унікальний національний американський характер, є найсуттєвішими, визначальними та непорушними для розуміння національно-культурної специфіки слова **spirit**. Іншими словами, саме унікальний американський дух, що проявляється в оптимізмі, життєдайності, моральній силі, наполегливості, стійкості та волі, становить ядро, квінтесенцію, концептосфери американської культури.

Застосувавши метод словникових дефініцій, проаналізуємо парадигму значень гіперонімів *idea* та *spirit* і шляхи їх актуалізації у мовному втіленні етноспецифіки американської ментальності. Їх тезаурусні проєкції (термін Нікітіної С. Е.), зокрема гіпероніма *spirit*, виявилися надзвичайно розгалуженими, багатозаровими та багатовимірними:

Idea (Ідея, поняття, концепт, уявлення, план, мета, задум, намір): *Plan, scheme, strategy, method, thought, view, understanding, concept, conception, intention, aim, purpose, end, goal, objective, motive.*

Spirit (дух, душа, моральна сила, сутність, істинний смисл, тенденція, загальний настрій, енергія, ідея, світогляд, квінтесенція, ставлення, характер, воля): *Sole life, psyche, ego, essential being, inner self, life, force, vital spark, courage, guts, liveliness, vigor, energy, enthusiasm, sparkle, warmth, animation, zest, attitude, character, quality, sense of humor, outlook, temperament, disposition, team spirit, loyalty, heart, sense, nature, soul, core, substance, essence, quintessence, fundamental nature, intention, meaning, purpose, substance, atmosphere, character, feel, quality, tone, mood, resolve, will, drive, resolution, determination, conviction, motivation, dedication, backbone, fortitude, persistence, tenacity, perseverance, willpower.*

А. Вежбіцька зазначає що лексема **spirit** пов'язана із цінностями [3, с. 477], і, що надзвичайно важливо для нашого дослідження, у позитивний спосіб.

Таким чином, аналіз концепту позитивного мислення в сучасній американській лінгвокультурі було здійснено крізь призму ідеологічного дискурсу з урахуванням тривимірної моделі Дейка Т., що поєднує когнітивне, суспільне та дискурсивне [1, с. 4].

Література:

1. Dijk T. van. Ideology and discourse. A Multidisciplinary Introduction // Teun van Dijk. Pompeu Fabra University, Barcelona, 2004.
2. Бордюк Л.В. Багатовимірність концепту позитивного мислення в сучасній американській культурі / Л. В. Бордюк // Функціональна лінгвістика. – 2010. – Т. 1. – № 1. – С. 58-60.
3. Wierzbicka A. Semantics, Culture and Cognition: universal human concepts in culture-specific configurations // Anna Wierzbicka – Oxford University Press, 1992.